

‘STRAKJES ZULLEN WIJ JE HANGEN’

van onze tegenstander te onderschatten als u aanneemt dat kameraden voor het vuurpeloton zouden sterven. Zij zouden op de meest laffe wijze worden afgemaakt, zonder vorm van proces.’¹ Ook andere NSB’ers waren daarvan overtuigd en sommigen hunner wezen er dan op dat de regeringsomroep, al had hij dan ook een ordelijke berechting aangekondigd, in de meest felle termen de NSB’ers placht aan te vallen en daarmee de agressiviteit onder de brede massa had versterkt, soms met de kwatrijnen van A. den Doolaard, die men als een aansporing tot ‘Bijltesdag’ kon opvatten, zoals:

‘Eens zal het grote wasdag zijn!
De zwarte hemden aan de lijn,
een schuifknoop om ze vast te maken,
en rood-wit-blauw van alle daken!’

Zo klonk het weer in de middaguitzending van Radio Oranje van 29 augustus naar aanleiding van de eerste berichten over het oppakken van verraders in het bevrijde Parijs. Luisterden NSB’ers en andere Duitsgezinden naar dergelijke uitzendingen? Wij veronderstellen van wel. Zij hadden hun radiotoestellen mogen behouden en de Londense uitzendingen gaven meer inlichtingen over de strijd in Frankrijk dan de in die tijd nogal magere dagelijkse communiqués van het *Oberkommando der Wehrmacht*. Terwijl de tegenstanders van de NSB van begin augustus af met snel klimmende hoop naar de *BBC* en Radio Oranje luisterden, deden de NSB’ers dat met snel klimmende bezorgdheid, leidend tot de kort na midden augustus door de *Sicherheitsdienst* gesignaleerde ‘*Angst und Mutlosigkeit*’. Wat hun tegenstanders aan chaotische verschijnselen aan Duitse kant waarnamen, zagen ook de NSB’ers, zoals zij tevens van zondag 3 september af de Rijksduitsers zagen vertrekken. Lieten die hen in de steek? Werden zij als enigen overgelaten aan de woede en de wraak van de volksmassa’s? Was het niet geboden dat men ook hen in de gelegenheid stelde, naar Duitsland een veilig heenkomen te zoeken?

★

Tot beperkte evacuaties van NSB’ers was het al eerder in de bezetting gekomen. In de zomer van ’42, toen aan Duitse kant een spoedige

¹ Brief, 14 juni 1944, van M. M. Rost van Tonningen aan A. de Z. (RvT, 632).